

Vzdělání z hlediska teorie statků, postavení a význam vzdělání ve VS

Tržní selhání

Existence kolektivních statků

- Nedělitelnost
- Nevylučitelnost ze spotřeby
- a) Vyloučení je technicky nemožné
- b) Vyloučení je nevhodné – vysoké transakční náklady, politické rozhodnutí o povinné školní docházce

Tržní selhání

- Smíšené kolektivní statky
 - klasický př. vzdělávací a zdravotnické služby

Členění statků dle Browna a Jacksona (1990)

	Vyloučitelnost ze spotřeby	nevyloučitelnost ze spotřeby
rivalita ve spotřebě	čisté privativní statky -- náklady na vyloučení jsou nízké -- potraviny, obuv	smíšené kolektivní statky -- statky, kterých užitky jsou spotřebovávány kolektivně, ale může dojít k naplnění jejich kapacity
nerivalita a ve spotřebě	smíšené kolektivní statky -soukromé statky spojené s externalitami -- dopravný systém, očkování	ve veřejný park, veřejná plovárna čisté kolektivní statky -vysoké náklady spojené s vyloučením -financované z daňových příjmů -národní obrana

Hlavné znaky statků podle Bailey (1995)

Typ statku	čistý kolektivní	smíšený kol. s externalitou	statek pod ochranou	čistý privátní statek
Kdo získává?	všichni členové spol.	spotřebitelé a společnost	individuální spotřebitelé	individuální spotřebitelé
vylučitelnost neplatičů	technicky nemožná	složitá až nemožná	možná	možná
Možnost stanovení	nemožné	možné	možné	možné
Spotřebitelský	neexistuje	určitá míra	plná míra	plná míra
Vplyv výběru spotřeby na	není	?	x	x
Kdo by měl platit (alokat. S)	daňový poplatník	spotř. platí ceny - dotace	spotř. platí ceny z daní	spotřebitelé platí plná Na
efektivnosti) vztah mezi placením a spotřebou	neexistuje	těsný	těsný	plný
kdo rozhoduje o Q	výlučně stát	regulovaný trh	regul. trh	výlučně trh

Charakteristiky smíšeného statku podle Bénarda (1989)

- vylučitelnost
- rivalita
- růst anebo pokles kvality v závislosti od růstu rozsahu spotřeby

Tržní selhání

- Existence externalit
 - a) Negativní
 - b) Pozitivní – pravděpodobněji nejklasičtější příklad je oblast poskytování vzdělávacích služeb (preventivní očkování)

Příklady soukromých a veřejných užitků plynoucích ze vzdělání

Soukromé užitky

- **rozvoj osobních vlastností a schopností**
- **zvětšení schopnosti vážit si a rozpoznávat široký rozsah kulturních a jiných hodnot**
- **větší pracovní příjmy**
- **lepší mobilita na pracovním trhu**
- **větší flexibilita při adaptaci na nové životní a pracovní podmínky**

Veřejné užitky

- **reprodukce základních demokratických a kulturních hodnot společnosti**
- **reprodukce LK jako podmínky dalšího ekonomického růstu**
- **-větší daně či příjmy veřejných rozpočtů**
- **nižší nezaměstnanost**

Základní atributy vzdělávání

- účinnost vzdělávání- optimální množství vzdělání, které bude maximalizovat čistý společenský užitek
- spravedlivost při poskytování vzdělávání- vyplývá z lidských práv, rovnosti příležitostí, zakotvené v Ústavě ČR

Listina základních lidských práv a svobod

Čl. 33:

- (1) Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.
- (2) Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopnosti občana a možnosti společnosti též na vysokých školách.
- (3) Zřizovat jiné školy státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem, na takových školách se může vzdělání poskytovat za úhradu.
- (4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.

Čl. 25:

Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též právo na

Minimální množství vzdělání

- zabezpečený přístup každého občana k minimálnímu množství vzdělání- povinná školní docházka
- považuje se za společenskou potřebu
- veřejný statek

Stanovení efektivní nabídky vzdělávání

- Nabídka vzdělávání je efektivní, když součet hraničních mír substituce všech spotřebitelů se rovná jejich hraniční míře transformace, teda

$$HMS = HMT$$

Vzdělání jako veřejný statek

Hledisko	Kriteriální otázka	Odpověď (realita)	Souvislosti
Institucionální	Jak je poskytované?	Netržně (rezort školstva)	Selhání trhu
Ekonomické	Jak je spotřebované?	Občany, veřejností	Veřejný statek
Dostupnost užitku	Komu je dostupný?	Celé veřejnosti	Veřejný statek (nerivalitní)
Nabídka	Jak se rozhoduje o jeho produkci?	Politickým hlasováním	Veřejná volba
Formy financování	Jak je financované?	Státní rozpočet	Omezenost zdrojů

Proč má být vzdělávání poskytováno a financované veřejně?

Čistý trh ve vzdělávání není možný z důvodů:

- nedokonalosti kapitálového trhu
- neúplných informací
- existence externalit
- možnosti vzniku monopolu

Přínosy vzdělání (užitky)

- zkoumáme ve dvou vztazích:
 1. vztah mezního užitku jednotlivce k hraničním nákladům na jeho vzdělání
 2. vztah mezního užitku společnosti k hraničním společenským nákladům na vzdělání

Alokace zdrojů pro rozvoj vzdělání

- investovat do každého vzdělávajícího se jedince stejnou sumu- rovnost vstupů na vzdělání
- investovat více prostředků do nadaných a talentovaných žáků a studentů
- investovat do vyrovnávajícího vzdělání (méně podporovat nadané žáky)